

formats, signing of the Minsk agreements, the implementation and continuation of economic sanctions against Russia, and analyze Germany's role in further development of the cooperation between Ukraine and the EU and NATO. Historical method, method of comparative analysis, as well as system approach are main methods of the research. This methodology allowed the author to make a detailed research of the problem and make reasoned conclusions. The main conclusion is that fact, that Germany was among the first countries who supported Ukraine in its aspiration to become an integral part of the European community, initiated association of EU Member States and NATO in a joint position, which condemned the Russian aggression against Ukraine, and first among European countries significantly revised its foreign policy in the East in general and bilateral relations with Russia in particular.

Keywords: European security, «hybrid warfare», the EU, NATO, the foreign policy of Germany, Angela Merkel, Euromaidan, Russian aggression against Ukraine, the Russian-Ukrainian conflict, international support of Ukraine, negotiations in the «Geneva format», negotiations in the «Norman format», Minsk agreements (Minsk-1, Minsk-2).

* * *

УДК 327

Шустенко С. О.,
аспірантка, Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
sofiashustenko@ukr.net

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО УРЯДУ РОЗРОБЛЕНИЙ РАДОЮ ЄВРОПИ

Досліджуються документи, конвенції, рекомендації Ради Європи у питанні зміцнення довіри, а також механізми подолання існуючого розриву між громадянами та урядом. Розглядається їх забезпечення на практиці.

Актуальність теоретичного і практичного значення даної статті полягає в тому, що не дивлячись на те, що прозорість та відкритість завжди вважалися основоположними засадами для управління, яке заслуговує на довіру, підтримка права на доступ до інформації стала визнаною лише за останнє десятиліття.

Головною метою статті є дослідження процесу впровадження та дотримання права людини на доступ до інформації як одного з основоположних принципів демократичної держави.

Висвітлено основні елементи змісту Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів. Розглянуто основи теорії і практики діяльності Ради Європи, а також супутніх організацій в сфері забезпечення права людини на доступ до інформації. Визначено основні напрямки та стратегії програм Ради Європи, які націлені на ширше визнання та посилення співробітництва між громадянською та урядом.

Ключові слова: Рада Європи, право на доступ до інформації, співробітництво між громадянською та урядом, прозорість уряду.

Рада Європи відіграє вирішальну роль у питанні зміцнення довіри, а також подолання існуючого розриву між громадянами та урядом. Це вирішальна сфера політики, яка опікується ефективним виконанням всіх програмних заходів, а також відповідає за належний простір для свободи та правосуддя в Європі. Рада Європи працює над тим, щоб її наміри охопили весь європейський континент і не обмежувались тільки рамками Європейського Союзу.

Рада Європи розробила власний інструментарій зміцнення довіри громадськості до уряду. Правова система в якій функціонує Рада Європи, створила можливості для ширшого визнання та посилення співробітництва між ними. Разом з цим, організація розробила стандарти, які можна застосувати для країн поза межами Європейського Союзу.

Загальні питання наближення громадськості до уряду, а також доступу громадян до інформації порушувалися у низці помітних праць таких науковців: В. М. Брижко, М. С. Демкова, Р. А. Калюжний, Д. В. Колобанов, Л. В. Кузенко, Є. В. Петров, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець та інші.

У 2007 році Рада Європи прийняла рекомендації, які стосувалися правового значення неурядових організацій

в Європі. Це було здійснено з метою поступового підходу до організації громадського суспільства. Документ був створений на основі норм, визначених у документі «Керівні принципи розвитку та укріплення неурядових організацій в Європі», який РЄ прийняла у 1996 році, а також в «Основних принципах статусу неурядових організацій в Європі», розроблених у 2002 році. Мета даних рекомендацій була у встановленні базових стандартів, яких слід дотримуватись при створенні національних законодавчих документів стосовно організації громадського суспільства.

Особливістю цих документів є те, що в них зазначається, що «урядові та квазіурядові механізми всіх рівнів повинні забезпечувати ефективну участь НУО, не допускаючи дискримінації при проведенні діалогу та консультацій стосовно завдань державної політики та прийняття рішень... Сприяти цій участі та співробітництву необхідно, забезпечуючи належне розкриття офіційної інформації або доступ до неї». «Кодекс належної практики громадської участі у процесі прийняття рішень», який був прийнятий на Конференції міжнародних неурядових організацій у 2009 році, надає практичні рекомендації по запровадженню необхідних механізмів задля активної співпраці суспільства. Даний кодекс чітко наголошує на тому, що «діяльність в інтересах суспільства вимагає від неурядових організацій і державних органів відкритості, відповідальності, ясності та підзвітності з дотриманням прозорості на всіх етапах». Даний документ підкреслив ключову роль організації громадянського суспільства на всіх етапах політичного процесу, виокремив обов'язки, які наразі несуть органи влади, а також механізми у подоланні розриву між владою та громадянською [1].

Також, було створено «Пояснювальний меморандум до Рекомендації РЄ щодо правового статусу неурядових організацій в Європі». Цей меморандум створив додаткові вимоги задля забезпечення прозорості і підзвітності неурядових організацій, які будуть одержувати державну фінансову допомогу. Тепер вони мають подавати звіти, в яких прописана їх діяльність, а також додаткову документацію, де буде розписано на що пішли гроші. Більш того, неурядові організації можуть піддаватися аудиторським перевіркам.

Рада Європи активно працює над розвитком права людини на доступ до інформації, яке йде пліч-о-пліч з принципом відкритості та прозорості, а також можливістю притягнути до відповідальності владні органи. Європейська ініціатива прозорості була започаткована минулим віце-президентом Європейської Комісії Сіймом Калласом. Він стверджував, що «обмін інформацією – це добре випробований засіб зміцнення довіри, здатний відновити довіру громадян до спроможності державних органів ефективно і продуктивно керувати своєю країною».

Таку позицію можна простежити у пояснювальній записці до Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів, де прозорість державних органів характеризується як «ключовий фактор належного управління та індикатор того, чи є дане суспільство справді демократичним і плюралістичним, готовим протистояти всім формам корупції, здатним критикувати тих, хто ним керує, і відкритим для освіченої участі громадян у справах, які становлять суспільний

інтерес. Право доступу до офіційних документів має також величезне значення для саморозвитку людей і здійснення ними своїх фундаментальних прав. Це право також посилює легітимність державних органів в очах суспільства і його довіру до них» [2, с. 31].

Рада Європи надала рекомендації державним правовим установам належним чином підтримувати права людини на їх доступ до офіційних документів, які створюються та знаходяться на збереженні в державних органах. Для того, щоб забезпечити доступ до публічної інформації, а також інформувати громадськість у питаннях, пов'язаних з державним управлінням, органам державної влади слід надати громадськості можливість доступу до законодавчих актів в електронному вигляді, надавати звіти про свою діяльність, а також слідувати нормам, які передбачені у законах про свободу інформації.

У зв'язку з тим, що суспільні сподівання на прозоре управління дедалі зростають, Конвенція Ради Європи у своїй Конвенції про доступ до офіційних документів наголосила на принципі залученості та ініціативи державної влади поширювати офіційні документи, які знаходяться у їх розпорядженні.

Не дивлячись на те, що прозорість та відкритість завжди вважалися основоположними засадами для управління, яке заслуговує на довіру, підтримка права на доступ до інформації стала визнаною лише за останнє десятиліття. Більшість країн почала приймати відповідні закони з 1990 років. Слід виокремити директивні документи, які є основоположними для більшості правових систем держав-членів ЄС: Рекомендація N (2002)2 про доступ до офіційних документів (прийнята Комітетом міністрів 21 лютого 2002 р. на 784-му засіданні заступників міністрів), Конвенція UNECE про доступ до інформації, громадську участь у прийнятті рішень і доступ до правосуддя в питаннях, які стосуються навколишнього середовища (прийнята 25 червня 1998 р. на Четвертій міністерській конференції в процесі «Навколишнє середовище для Європи»), Модель закону про свободу інформації, розроблена НУО «Стаття XIX» у 2001 році, Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (прийнята Комітетом міністрів 27 листопада 2008 р. на 1042-біс засіданні заступників міністрів) [3].

Таким чином, Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів стала основоположною завдяки своїм принципам та нормам.

Хартія основних прав ЄС закріплює право доступу до інформації. У Хартії чітко визначено, що «Кожний громадянин або громадянка Європейського Союзу, чи будь-яка інша фізична або юридична особа, яка проживає або має офіційне зареєстроване місцеперебування в одній з держав-членів, має право доступу до документів інституцій, органів, установ і агентств Союзу, незалежно від носія, на якому вони зафіксовані». Пізніше, у 2001 році, Європейський парламент прийняв «Кодекс належної адміністративної поведінки». Процедури доступу до інформації, визначені в Кодексі, впроваджуються в національні правові системи в державах-членах Європейського Союзу за допомогою шляхом прийняття та забезпечення виконання законів про свободу інформації.

У 2006 році проводилося дослідження, в якому намагалися оцінити ефект, а також позитивні

наслідки від прийняття законів про відкритий доступ до інформації. Автори визначили, що такі закони змушують органи влади бути більш відповідальними, а також покращують управлінське середовище в цілому. У висновках дослідження вказано, що на розвиток політичної системи впливають внутрішні та зовнішні фактори, такі як політична ідея та зовнішні політичні стимули. У дослідженні було порівняно країни, в яких громадськість у розробці та прийнятті законів не приймала рішення з тими, в яких громадські організації брали активну участь. Було доведено, що залученість громадян приводить до підвищення відповідальності влади. На основі дослідження було сформульовано рекомендації щодо покращення доступу до інформації, а саме прийняти закони, які гарантуватимуть громадянам доступ до інформації, викоринити дискримінаційне ставлення до запитів на надання інформації, надати організаціям громадянського суспільства право контролю на дотримання надання інформації, а також запровадити прозорі внутрішні системи та процедури обробки запитів на надання інформації [4].

Якщо говорити про практичне застосування даних принципів та рекомендацій, слід виокремити Регламент №1049/2001 про публічний доступ до документів Європейського парламенту, Ради та Комісії, який був прийнятий Радою Європи і Європейським парламентом після підписання Амстердамського договору у 2001 році. Для належного виконання цього Регламенту було встановлено правила цих трьох організацій, що забезпечують більшу відкритість і прозорість політичного процесу. Було створено структуру доступу до неопублікованих документів інституцій та органів ЄС через реєстр документів або у за індивідуальними запитами, розширено доступ до документів, які походять від третіх сторін, встановлено правило, згідно з яким навіть якщо певний документ захищений від розголошення винятковому порядку (крім захисту суспільних інтересів або недоторканості приватного життя), він все одно може бути оприлюднений, якщо інтереси суспільства переважають над інтересами захисту документа, скорочено строки обробки запитів до 15 робочих днів і створено реєстр документів.

Для того, щоб сприяти виконанню регламенту Європейська комісія видала посібник з чіткими і простими рекомендаціями, як отримати доступ до інформації. Посібник складається з двох частин: у першому описано як отримати доступ до документів, інформація про які вже опублікована, а в другому описано як отримати доступ до неопублікованих документів. Також, Європейською Комісією було прийнято «Кодекс належної адміністративної поведінки службовців Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу у їхніх професійних стосунках з громадськістю» та «Кодекс належної адміністративної поведінки у стосунках з громадськістю», в яких сформульовано стандарти відкритості та надання інформації. Цими кодексами встановлено загальні стандарти доступу до інформації. Згідно з ними, вся інформація повинна надаватися в повному обсязі. Якщо, з будь-яких причин, чиновник не може надати інформацію, то людині, яка її запросила, повинні надати розгорнуту відповідь з причинами відмови. Більш того, для запитів використовують пошту, телефон та емейл.

Більша частина країн-членів ЄС дотримується нормативно-правової системи, яка гарантує відкритий доступ до інформації. На сьогодні відкритий доступ до інформації є одним із основних принципів демократичної держави і гарантується конституцією.

Процес надання державних послуг трансформувалася з розвитком комп'ютерних технологій, замінивши майже всю систему традиційних урядових механізмів. На сьогодні надання інформації відбувається швидше та якісніше завдяки використанню новітніх технологій, що покращило спілкування між урядом та громадянами.

На сьогоднішній день новітня держава характеризується наявністю відповідних засобів комунікації, а також електронним врядуванням.

Завдяки впровадженню електронного врядування, політика уряду стала більш відкритою, доступною та підзвітною для своїх громадян. Якщо механізми електронного врядування правильно застосовуються на практиці, то вони здатні допомогти уряду завоювати довіру громадськості шляхом проведення політичного курсу, сформованого під впливом громадської участі. Тому у всьому світі зараз активно впроваджується система електронного врядування, яка в свою чергу характеризується наданням інформації широкій громадськості.

Список використаних джерел

1. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_209
2. Міжнародна практика заходів, спрямованих на зміцнення довіри між державою та організаціями громадянського суспільства [Електронний ресурс] // сайт «ОБСЄ» / розділ «Передова європейська практика сприяння активній громадській участі». – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/ukraine/75885?download=true>
3. Рекомендації Ради Європи N R (2002)2 «Про доступ до офіційних документів» від 21 лютого 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a33
4. Transparency and Silence: A Survey of Access to Information Laws and Practices in Fourteen Countries, 2006, Open Society Institute, New York [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/transparency_20060928.pdf

References

1. Fundamental'ni pryncypy shhodo statusu neurjadovyh organizacij v Jevropi [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_209
2. Mizhnarodna praktyka zahodiv, sprjamovanyh na zmicennnja doviry mizh derzhavoju ta organizacijamy gromadjans'kogo suspil'stva [Elektronnyj resurs] // sayt «OBSJe» / rozdil «Peredova jevropejs'ka praktyka spryjannja aktyvnyj gromads'kij uchasti». – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/uk/ukraine/75885?download=true>
3. Rekomendacii' Rady Jevropy N R (2002)2 «Pro dostup do oficijnyh dokumentiv» vid 21 ljutogo 2002 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a33
4. Transparency and Silence: A Survey of Access to Information Laws and Practices in Fourteen Countries, 2006, Open Society Institute, New York [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/transparency_20060928.pdf

Shustenko S. O., graduate student of the Institute of international relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), sofiahushtenko@ukr.net

The tools for strengthening society's trust to the government which is developed by the Council of Europe

The scientific article studies the documents, conventions, recommendations of the Council of Europe on the issue of confidence-building, as well as mechanisms of overcoming the existing gap between citizens and the government. Their provision in practice is considered.

Relevance of theoretical and practical significance of this article lies in the fact that, despite the fact that transparency and openness have always been regarded as fundamental principles for trustworthy governance, the right to access information has only been recognized in the last decade.

The main purpose of the article is to study the process of implementation and observance of human right for access to information as one of the fundamental principles of a democratic state.

The main elements of the contents of the Council of Europe Convention on access to official documents were highlighted. The fundamentals of the theory and practice of the Council of Europe, as well as related organizations in the field of ensuring human rights for access to information were considered. The main directions and strategies of the Council of Europe programs that are aimed at wider recognition and strengthening of cooperation between society and government were determined.

Keywords: Council of Europe, right to access information, cooperation between society and government, transparency of government.

* * *

УДК 327.5:355

Андріянова Н. М.,
науковий співробітник, Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського (Україна, Київ), andriianova_nina@ukr.net

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАТО: МЕТА, ЕТАПИ, НАПРЯМИ

Проаналізовані мета, етапи та напрями трансформації НАТО в період з 90-х рр. XX ст. та по сьогоднішній час в умовах кардинальної трансформації геополітичного простору Європейського континенту. Метою перетворень є здатність Альянсу відповідати ситуації у сфері безпеки та забезпечення ефективного виконання ним тих завдань, які він взяв на себе. У відповідності до прийнятих рішень трансформація охоплює ряд сфер: політичну, військову, організаційну, освітню та морально-психологічну.

Під час написання статті, автором були використані наступні методи: системний, порівняльний та ретроспективний аналіз. Основні одержані висновки полягають в наступному: трансформація НАТО є однією з найважливіших умов реалізації завдань Альянсу у галузі безпеки, є тривалим і безперервним процесом. Основними напрямками трансформаційних процесів Альянсу в цілому є реформування військових командних структур, військова та військово-політична трансформація.

Ключові слова: мета, етапи, трансформація, стратегія, збройні сили, безпека, НАТО, саміт.

Проблема становлення механізмів міжнародної безпеки в Європі наприкінці 90-х рр. XX ст. та останні півтора десятиліття XXI ст. найтіснішим чином пов'язана з трансформацією Організації Північно-атлантичного договору. Глибоке реформування НАТО і посилення його ролі у вирішенні цілого ряду принципових проблем розвитку Європи перетворили Альянс не тільки в ключову ланку в ланцюзі інститутів регіональної безпеки, а й в один з вирішальних чинників становлення системи колективної безпеки на Європейському континенті в цілому. В постбіполярній Європі НАТО постало ефективним механізмом подолання загроз безпеки [1, с. 12–13].

На формування позиції автора статті істотний вплив мали наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників і практиків. У методологічному плані для вирішення порушеної проблеми особливий інтерес представляють роботи В. Горбуліна, Г. Перепелиці, І. Храбана, А. Соболева, Н. Сунгуровського, В. Корендовича та ін. В процесі написання статті використовувалися результати досліджень зарубіжних вчених: Д. Бюкенена, П. Хрегорі, Я. Корнаї, П. Мюррела, Д. Норду, М. Олсона, А. Ослунда, Дж. Сакса, Р. Стюарта, Л. Ерхарда та ін.

Актуальність досліджень з даної тематики зумовлено потребами проведення реформи Збройних Сил України в умовах гібридної війни, зовнішнього політичного курсу України на інтеграцію в НАТО [2], співробітництва з країнами-членами НАТО, та участі Збройних Сил України в операціях з підтримання миру і безпеки.